

SOCIAL SCIENCES

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ СОЦІОЛОГІЧНОГО ФАХУ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Артеменко С.Б.,

*кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри соціології,
Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана,*

Гранд О.О.,

*студент V курсу, спеціальності «Соціологія»
Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана,*

Гришко К.М.,

*студентка V курсу, спеціальності «Соціологія»
Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана,*

Оніщук І.І.,

*студент II курсу
спеціальності «Інженерія програмного забезпечення»,
фаховий коледж інформаційних систем і технологій
Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана,*

Скворцова Д.М.,

*студентка V курсу, спеціальності «Соціологія»
Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана,*

Янченко В.П.

*студент V курсу, спеціальності «Соціологія»
Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана*

INDIVIDUAL WORK OF STUDENTS OF SOCIOLOGICAL SPECIALTIES AS AN EFFECTIVE MEANS OF APPLYING INTERDISCIPLINARY CONNECTIONS IN LEARNING A FOREIGN LANGUAGE

Artemenko S.,

*ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8481-3110>
PhD in Sociology, Associate Professor, Sociology Department,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman»*

Grand O.,

*Masters's degree student, speciality «Sociology»
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

Grishko K.,

*Masters's degree student, speciality «Sociology»
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

Onishchuk I.,

*second-year student, specialty «Software Engineering»
KNEU Kyiv College of Information Systems and Technologies,*

Skvortsova D.,

*Masters's degree student, speciality «Sociology»,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

Yanchenko V.

*Masters's degree student, speciality «Sociology»,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

DOI: [10.5281/zenodo.7907362](https://doi.org/10.5281/zenodo.7907362)

АНОТАЦІЯ

В статті досліджуються можливості застосування міждисциплінарних зв'язків у вивченні англійської мови під час викладання соціо-гуманітарних дисциплін для студентів спеціальності «Соціологія». Автор наводить приклад власної розробки індивідуального завдання на засадах реалізації принципу міждисциплінарності в навчальному процесі, що сприяє покращенню англомовної фахової комунікації у студентів нефілологічних спеціальностей. Отримані результати репрезентують індивідуальну роботу як ефективний інструмент формування загальних та фахових компетентностей у здобувачів вищої освіти, спонукає розвиток у них іншомовної комунікативної компетентності, що значно підвищує конкурентно-спроможність сучасних фахівців.

ABSTRACT

The article examines the possibilities of applying interdisciplinary connections in learning English during the teaching of socio-humanitarian disciplines for students of the specialty «Sociology». The author gives an example of his own development of an individual assignment based on the implementation of the principle of interdisciplinarity in the educational process, which contributes to the improvement of English-language professional communication among students of non-philological specialties. The obtained results represent individual work as an effective tool for the formation of general and professional competences of applicants for higher education, as well as the development of their foreign language communicative competence, which significantly increases the competitiveness of modern specialists.

Ключові слова: міждисциплінарні зв'язки, інтегративний підхід, викладання соціо-гуманітарних дисциплін, індивідуальна робота, іншомовна комунікативна компетентність.

Keywords: interdisciplinary connections, integrative approach, teaching socio-humanitarian disciplines, individual work, foreign language communicative competence.

Постановка проблеми. В сучасних умовах трансформації вищої освіти, її інтеграції у європейську академічну систему, актуалізується необхідність розвитку нових ефективних форм проведення навчального процесу, зокрема, в контексті підвищення ефективності вивчення іноземної мови.

При цьому необхідно вказати на існування такого перспективного тренду в сучасній науці, як міждисциплінарність, що виражається у розвитку міждисциплінарної культури наукових досліджень, у формуванні міждисциплінарних (міжпредметних) зв'язків у студентів під час вивчення навчальних дисциплін у вищій школі.

В цих умовах самостійна робота студентів, побудована за принципом врахування міждисциплінарних (міжпредметних) зв'язків може стати дієвим чинником ефективного вивчення англійської мови та сприятиме формуванню низки фахових компетентностей у здобувачів вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В академічній сфері варто відзначити праці таких вітчизняних науковців, які займалися вивченням проблематики міждисциплінарності як перспективної педагогічної методики у навчальному процесі: В. Дричик, І. Гуменної, Я. Нахаєвої, В. Шацького, М. Митлович, О. Горбань, І. Письменної, В. Щербицької та інших. Однак вище означені дослідження акцентували увагу передусім на специфіці та перевагах викладання англійської мови з урахуванням міждисциплінарних або міжпредметних зв'язків.

Поza увагою вітчизняних вчених залишилися особливості, ефективні засоби та можливості впровадження міждисциплінарного підходу у вивченні англійської мови під час викладання дисциплін соціо-гуманітарного циклу для студентів нефілологічних спеціальностей.

Тому **метою цієї статті** виступає вивчення особливостей організації індивідуальної роботи для студентів спеціальності «Соціологія» на засадах міждисциплінарного підходу як ефективного інструменту у вивченні іноземної мови, що реалізується в процесі викладання соціо-гуманітарних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Необхідно зауважити, що на сьогодні розробка різних типів індивідуальних завдань у навчальному процесі з урахуванням міжпредметних зв'язків, насамперед в контексті ефективного інтеграції викладання дисциплін

соціо-гуманітарного циклу та іноземної мови, вимагає від сучасного викладача оволодіння системою різних типів навичок. Зокрема, це наявність креативного мислення, здатність до пошуку нестандартних рішень, гнучкості та вміння об'єктивно оцінити результати виконаних робіт загалом. Також, очевидно, що викладач має володіти високим рівнем іноземної мови та мати глибокі знання у сфері інноваційних методик навчання, оскільки їх практичне застосування є основою для успішної реалізації принципів міждисциплінарного підходу у вищій школі.

Враховуючи вище означене, індивідуальні завдання здатні стати плідним інструментом підвищення рівня іншомовної компетентності у сучасних студентів.

В якості показового прикладу розглянемо детальніше розробку завдань для індивідуальної роботи на засадах міждисциплінарного підходу для студентів спеціальності «Соціологія» під час викладання дисципліни «Крос-культурна комунікація: соціологічний аналіз». За основу встановлення міжпредметних зв'язків між вище означеною дисципліною, яка викладається українською мовою та дисципліною «Фахова англійська мова» було взято робочу навчальну програму дисципліни «Крос-культурна комунікація: соціологічний аналіз» для студентів магістерського рівня навчання [1]. У ній містилися навчальні теми, які можна було інтегрувати у індивідуальному завданні для формування міжпредметних зв'язків з метою кращого засвоєння іноземної мови під час навчального процесу.

Зокрема, дисципліна «Крос-культурна комунікація: соціологічний аналіз» містила такі навчальні теми, які можна було поєднати в індивідуальній роботі для реалізації поставлених цілей, а саме: «Науковий статус дисципліни «Крос-культурна комунікація: соціологічний аналіз»; «Особливості конфліктів та шляхи їх попередження у крос-культурній комунікації»; «Етичні норми та принципи міжкультурного спілкування»; «Особливості міжкультурної комунікації у бізнес середовищі»; «Крос-культурна комунікація в умовах глобалізації». Відповідно ці теми змістовно охоплювали такі основні питання: (об'єкт, предмет, структурні рівні, понятійно-категоріальний апарат крос-культурної комунікації як наукової галузі; природа міжкультурних конфліктів, бар'єри крос-культурної комунікації, стратегії

та засоби подолання міжкультурних конфліктів, толерантність як дієвий засіб попередження конфліктів у міжкультурній комунікації; етичні та моральні норми поведінки в іншокультурному середовищі, норми етикету, звичаї, традиції в культурах інших народів, поняття менталітету, його специфіка; морально-етичні засади культури бізнес-стосунків, особливості та умови здійснення ефективної міжкультурної комунікації у діловій сфері; криза культурної ідентичності суперечливий характер діалогу культур та інші) [1, с. 11-13].

Враховуючі вище означені аспекти міжкультурної комунікації, індивідуальні завдання, сформовані з урахуванням міжпредметних зв'язків, повинні бути відповідати таким вимогам: бути творчими, стимулювати науково-пошукову діяльність студентів магістерського рівня підготовки та спонукати їх до опанування відповідних фахових компетентностей. З іншого боку, такі завдання мають сприяти підвищенню англомовної фахової комунікації та водночас бути цілком доступними, так би мовити, універсальними для сприйняття здобувачів освіти різного рівня англомовної підготовки.

Таким чином, для формування міжпредметних зв'язків між дисципліною «Крос-культурна комунікація: соціологічний аналіз» та «Фахова іноземна мова» (англійська) студентам було запропоновано виконати індивідуальне завдання, яке мало на меті розкрити феномен міжкультурної комунікації у різних вимірах (сутність, основні поняття та різновиди; соціокультурні, соціолінгвістичні аспекти тощо) за допомогою фразеологічних одиниць сучасної англійської мови. Таким чином, індивідуальна робота такого типу мала на меті підвищення англомовної фахової комунікації у студентів, покращення їх рівня активної та пасивної лексики з англійської мови, поглиблене розуміння культури, національних особливостей, історії, побуту, гумору, способу життя та ментальності англійців в цілому. Очевидно, це сприятиме подоланню міжкультурних та мовних бар'єрів у повсякденній комунікативній взаємодії, стимулюватиме активізацію пізнавальної діяльності здобувачів освіти у навчальному процесі, зокрема, розвиток навичок встановлення логічних, причинно-наслідкових зв'язків між різними аспектами досліджуваних явищ.

Необхідно зауважити, що фразеологічні одиниці (стійкі словосполучення, ідіоми, сталі вирази, прислів'я тощо) мають безпосередній зв'язок з різними аспектами становлення та розвитку міжкультурної комунікації як соціального феномену. На думку сучасних дослідників у галузі фразеології, саме фразеологічні одиниці виступають фрагментом мовної картини світу, в якому знайшла своє відображення матеріальна та духовна культура народу. Фразеологічні одиниці кожного народу світу є унікальними та слугують засобом вираження національного менталітету [2, с. 22]. Іншими словами, фразеологічні одиниці дозволяють краще зрозуміти національну специфіку тієї чи іншої народності, її етнічні риси характеру, традиції, звичаї, переконання, вірування, певний тип світосприйняття та світорозуміння, етичні норми поведінки.

Також необхідно підкреслити, що проблематика англійської мови як знакової системи у глобальній культурі зберігає тісний зв'язок з розумінням різних аспектів міжкультурної комунікації. Саме англійська мова виступає ефективним інструментом міжкультурної комунікації, вона здійснює роль медіатора між представниками різних культур. В умовах глобалізації англійська мова стає ефективним засобом міжкультурного спілкування та досягнення взаєморозуміння між представниками різних народів, вона набуває статусу міжнародної у сучасному бізнес-середовищі. Звідси ефективність результатів у крос-культурної комунікації також визначатиметься рівнем володіння англійською мовою, зокрема такою її важливою лексичною частиною, як фразеологічні одиниці мовлення. Оскільки останні як сталі лексичні структури у мові, сприяють її глибшому розумінню, формують іншомовну компетентність у здобувачів освіти на високому рівні, зокрема, здатність розмовляти англійською мовою природно й невимушено, вміння аргументовано і виразно донести свою позицію у міжкультурній взаємодії.

Таким чином, у запропонованій індивідуальній роботі викладачем були враховані комплексні вимоги до формування міжпредметного завдання. Необхідно зазначити, що студенти проявили велику зацікавленість та мотивованість у виконанні англомовного завдання інтегрованого типу.

Отже, з дозволу студентів публікуються фрагменти результатів виконаного індивідуального завдання, як системи фразеологічних одиниць англійської мови, які відображають різні аспекти міжкультурної комунікації та їх переклад на українську мову (подається у скороченому вигляді, викладач не завжди поділяє міркування студентів):

«**Bridge the gap**» – ця фраза походить від ідеї побудови фізичного мосту, щоб подолати прогалину або перешкоду, і використовується метафорично, щоб позначити подолання розбіжностей або труднощів між людьми чи групами;

«**speak the same language**» – ця ідіома походить від ідеї, що спілкування ефективно лише тоді, коли обидві сторони говорять однією мовою. Вона використовується щоб припустити, що люди повинні розуміти один одного, щоб ефективно спілкуватися;

«**lost in translation**» – ця фраза походить від ідеї, що значення може бути втрачено або спотворено, коли щось перекладається з однієї мови на іншу. Вона використовується для опису ситуації, коли повідомлення або значення неправильно зрозуміли через відмінності в мові чи культурі;

«**mind your manners**» – ця фраза використовується як нагадування про ввічливість і уважність у соціальних ситуаціях. Вона бере свій початок від ідеї, що хороші манери необхідні для соціальної гармонії та взаємної поваги;

«**when in Rome, do as the Romans do**» – це прислів'я говорить про те, що, відвідуючи чуже місце, важливо поважати звичаї та традиції місцевих жителів. Його часто використовують для заохочення адаптивності та культурної чутливості;

«different strokes for different folks» – ця ідіома говорить про те, що люди мають різні вподобання та смаки, і те, що підходить одній людині, може не підійти іншій. Її часто використовують для заохочення поваги до різноманітності. (У нас зазвичай говорять «Про смаки не сперечаються»);

«the proof of the pudding is in the eating» – це прислів'я говорить про те, що справжню цінність або якість чогось можна оцінити, лише спробувавши це або відчувши на собі. Його часто використовують, щоб заохотити людей спробувати щось, перш ніж виносити про це судження;

«you can't judge a book by its cover» – ця ідіома говорить про те, що зовнішність може бути оманливою, і що важливо дивитися не тільки на зовнішність, щоб зрозуміти справжню природу чогось або когось. Її часто використовують, щоб заохотити людей бути відкритими та уникати різких суджень;

«to go with the flow» – плисти за течією;

«to burn bridges» – вір справам, а не словам;

«to bite off more than you can chew» – відкусити більше, ніж зможеш прожувати;

«to weather the storm» – пройти через щось складне, пережити складні часи;

«through thick and thin» – в гарні та складні часи;

«a picture is worth 1000 words» – краще показати ніж розповідати;

«he's a chip off the old block» – син як батько;

«to look before you leap» – 100 разів подумай ніж ризикувати;

«east or west home is best» – всюди добре, а вдома найкраще;

«always put your best foot forward» – завжди показуй себе з кращої сторони;

«to break the ice» – пробити крижину, почати спілкування;

«to beat around the bush» – обходити гострі теми, намагатися уникнути прямої відповіді;

«actions speak louder than words» – дії говорять голосніше за слова;

«to get lost in translation» – загубитися в перекладі, коли важливий сенс втрачається;

«to be on the same wavelength» – бути на одній хвилі, мати спільне розуміння;

«to cross the cultural divide» – переступити культурний бар'єр, зрозуміти та прийняти іншу культуру;

«to speak the same language» – говорити на одній мові, мати спільну точку зору;

«to be in someone's shoes» – бути на чиемусь місці, розуміти чужі почуття;

«to be like talking to a brick wall» – спілкуватися з кимось, хто не хоче слухати, і не розуміє того, що кажуть;

«to go off on a tangent» – відходити від теми, говорити про щось не пов'язане з головною темою;

«to be lost for words» – бути неспроможним знайти слова для висловлення думки або почуттів;

«to break a language barrier» – зламати бар'єри мови, знайти спільну мову;

«the smoke of the native country is brighter than the fire of a foreign country» – дим рідної країни ясніший від вогню чужини;

«dry bread at home is better than roast in a foreign land» – краще сухий хліб дома, ніж печеня в чужому краю;

«he who sows virtue reaps glory» – хто сіє чесноту, той пожне славу;

«it is better to give birth on the neighbor's land» – на сусідській землі краще родить;

«an Englishman will get drenched from the Scottish fog» – від шотландського туману англієць промокне до тіла;

«when the Ethiopian is white, the French will love the English» – коли ефіоп побіліє, тоді француз полюбить англієць;

«only a dog and a Frenchman walks after he has eaten» – тільки собака і француз гуляють після їжі;

«the friendship of the French is like their wine, exquisite but of short duration». Французька дружба, як і їхнє вино – вишукана, проте недовговічна.

«France is a meadow that cuts thrice a year». Франція – це луг, який косять тричі на рік;

«the Englishman weeps, the Irishman sleeps, but the Scottishman gangs while he gets it» – англієць ридає, ірландець спить, а шотландець банду збирає;

«the Irishman for a hand, the Welshman for a leg, the Englishman for a face, and the Dutchman for a beard» – ірландець гарний руками, валлієць – ногами, англієць гарний обличчям, а голландець бородою;

«the Scot will not fight till he sees his own blood» – шотландець не битиметься, доки власної крові не побачить;

«had Judas betrayed Christ in Scotland he might have repented before he could have found a tree to hang himself on» – якби Іуда зрадив Христа в Шотландії, він би встиг покаятися, перш ніж знайшов би дерево, щоб повіситись;

«biting and scratching is Scots folk's wooing» – дряпання й кусання, то є шотландське залицяння.

Як можна зробити висновок з вище сформульованого, більшість студентів досить творчо та мотивовано підійшли до виконання запропонованої індивідуальної роботи, змогли висвітлити різноманітні сторони міжкультурної комунікації за допомогою значної кількості фразеологічних одиниць англійської мови: ідіом, сталих виразів, прислів'їв тощо та здійснили їх якісний переклад на українську мову. Своєю чергою це передбачало збереження національної, соціокультурної специфіки фразеологічних одиниць за допомогою засобів української мови. Іншими словами, здобувачі освіти продемонстрували високий рівень володіння англійською мовою, гнучкість, образність мислення, вміння працювати з довідковою літературою філологічного та соціологічного профілю, застосовувати методологію міждисциплінарних досліджень у здійсненні науково-пошукової діяльності загальном.

Потрібно також зауважити на певні труднощі у здійсненні перекладу різних аспектів феномену міжкультурної комунікації фразеологічними засобами англійської мови. Зокрема, у незначній частині студентських робіт можна було спостерігати застосування прямого перекладу, буквальної інтерпретації англомовних фразеологічних одиниць засобами української мови. Також досить нечасто можна зустріти переклад на українську мову певних словосполучень, що стосувалися досліджуваної проблематики, але фактично вони були не пов'язані з фразеологічними одиницями англійської мови. Певною мірою це було зумовлене неточним розумінням у здобувачів освіти сутності та особливостей вживання фразеологізмів у сучасному мовленні, незнанням соціокультурної специфіки та способів їх перекладу, відсутністю системного та комплексного підходу у здійсненні наукового пошуку.

Звідси, необхідно зауважити, що для покращення результатів виконання індивідуальної роботи викладачу потрібно надати для студентів такі рекомендації: розуміти сутність поняття міжкультурної комунікації як соціокультурного феномену [3], [4]; ознайомитися з поняттям фразеологічних одиниць в англійській мові та їх українськими відповідниками [5], [6]; основними способами та проблемами їх перекладу [7]; знати труднощі наукового перекладу соціологічних понять [8] та розуміти логіку й методологію наукового пошуку загалом [9].

Висновки та пропозиції. Отримані результати дослідження дають змогу стверджувати, що на сьогоднішні заняття, організовані на засадах міждисциплінарного підходу, виступають перспективною інноваційною формою організації навчальної діяльності у вищій школі. Важливим інструментом реалізації міжпредметних зв'язків у викладанні навчальних дисциплін є творчі індивідуальні завдання, які володіють потужним мотиваційним потенціалом для студентів та сприяють ефективній реалізації інтегрованого підходу у фаховій підготовці майбутніх спеціалістів. Зокрема, такі типи завдань стимулюють у здобувачів освіти пізнавально-пошукову, науково-дослідну активність, розвивають критичне мислення, здатність генерувати нові ідеї, формують системний, комплексний підхід у дослідженні міждисциплінарних наукових об'єктів, відповідно зумовлюють ефективне використання міждисциплінарних підходів і методів та формують у студентів фахові компетентності міждисциплінарного, інтегрованого характеру загалом.

Перспективи подальших авторських наукових досліджень будуть спрямовані на виявлення труднощів у перекладі фразеологічних одиниць з про-

блематики міжкультурної комунікації, вивчення зарубіжного досвіду розробки міжпредметних завдань в межах викладання соціо-гуманітарних дисциплін з метою підвищення іншомовної комунікативної компетенції студентів, особливості їх впровадження, труднощі застосування та адаптації у вітчизняну систему вищої школи.

Література

1. Робоча програма навчальної дисципліни: Кроскультурна комунікація: соціологічний аналіз. – Режим доступу до ресурсу: <https://drive.google.com/file/d/1UY2dIaavGke8TUK6L9JkaTyBj0HkxWtF/view>
2. Дудка І. Фразеологічні одиниці німецької мови як відображення мовної картини світу // Міжкультурна комунікація і перекладознавство: точки дотику та перспективи розвитку: тези II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Переяслав-Хмельницький, 15 березня 2019 року) / Гол. ред. К. І. Мізін; ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хмельницький, 2019. – 233 с. (Електронна книга). – С 21-23.
3. Коч Н. В. Міжкультурна комунікація: навч. посіб. / Н. В. Коч. – Миколаїв: Видавництво «ЧП Румянцева А. В.», 2017. – 200 с.
4. Кроскультурні терміни = Cross-cultural terms: словник / [авт.-уклад.: А. К. Солодка, Т. О. Мороз]; за ред. А. Солодкої. - Миколаїв: Іліон, 2013. – 251 с.
5. Бардаков М.В. Visual English-Ukrainian Idioms Handbook. Візуалізований англійсько-український довідник фразеологізмів / М. В. Бардаков. — Х.: Вид. група «Основа», 2021. — 144 с.: іл. — (Серія «Візуалізований довідник».)
6. Довганець В. Ідіоми англійської мови / Вікторія Довганець. – К.: Арії, 2018. – 32 с.
7. Черней Д. В. Труднощі та способи перекладу англомовних фразеологізмів [Текст] / Д. В. Черней, В. Д. Бялик // Закарпатські філологічні студії. – Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2019. – Т. 1. – Вип. 10. – С. 138-141.
8. Artemenko S. The main difficulties in the scientific translation of sociological concepts in teaching of the discipline of «Sociology» in English // Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування України: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції 29-30 березня 2023 р. / За заг. ред. О.М. Акмалдінової. – К.: НАУ, 2023. – 56 с. – С.11-12.
9. Важинський С.Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень: Навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 260 с.